

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING.

N°. 113.

DEEL V.

1 April 1920.

INHOUD: C. WILLEMSE, Larven van Agnatha en Plecoptera. — Dr. J. TH. OUDEMANS, Het vliegvermogen van zwaarlijvige vlinders. — Dr. J. TH. OUDEMANS, Het geslacht *Tiphia* F. (Scoliidae). — Dr. J. TH. OUDEMANS, Tweede generatie bij *Smerinthus populi* L. en *ocellata* L. — L. A. L. SMITS VAN BURGST, Uit Duitse vlinderpoppen gekweekte sluipwespen, behoorende tot de groep der *Lissonotini*; *Meniscus nonagriae* n. sp. — ED. J. G. EVERTS, Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, XXVIII. — ED. J. G. EVERTS, Lijst van zeldzame en minder algemeene Coleoptera, op de excursies, Juni 1919, in Zuid-Limburg verzameld. — J. H. JURRIAANSE, Spelden, centrale. — Dr. A. C. OUDEMANS, Verhuisd. — Dr. J. C. H. DE MEIJERE, Bibliotheek.

Larven van Agnatha en Plecoptera.

De heer J. LESTAGE, Avenue de la Floride 10, Uccle, près de Bruxelles, België, verzoekt toezending van larven uit bovengenoemde orden voor eene bewerking van de Europeesche soorten. Dengenen, die materiaal hiervan bezitten, wordt derhalve beleefd verzocht, aan dit verzoek te voldoen.

Eygelshoven.

C. WILLEMSE.

Het vliegvermogen van zwaarlijvige vlinders.

In het vorige nummer der Ent. Ber., p. 219, deelt de heer MARTIN mede, dat bij hem uit de pop gekomen wijfjes van

Lymantria dispar L., die niet paarden, zich niet verplaatsten, doch op de plek, waar zij waren neergezet, stierven. Hierop laat de heer M. volgen: „De ♀♀ dezer soort maken dus van „de vleugels geenerlei gebruik voor plaatsverandering, en „toch zijn de vleugels zoo goed ontwikkeld. Het laatste is „ook het geval bij de trage ♀♀ van *Lasiocampa* e. a. Er „rijst de vraag, waarom de vleugels in deze gevallen geen „reductie ondergaan”.

Nu de geachte schrijver niet alleen over *L. dispar* spreekt, maar er ook andere „trage” soorten bij haalt en van deze alle veronderstelt, dat de wijfjes de vleugels niet voor plaatsverandering gebruiken, en vervolgens eene theorie over mogelijke andere functies der vleugels opbouwt, moge het mij vergund zijn, het een en ander over het vliegvermogen van vrouwelijke zwaarlijvige vlinders uit mijne veeljarige entomologische ondervinding mede te deelen.

Allereerst merk ik echter op, dat de heer M. alleen geëxperimenteerd heeft met onbevruchte wijfjes. En nu is mijne ondervinding, uitzonderingen voorbehouden, dat het gedrag der wijfjes vóór en na de paring niet hetzelfde is. In het algemeen kan men wel zeggen, dat bij de manlijke vlinders het vliegvermogen vóór alles gebruikt wordt, om de wijfjes op te sporen, terwijl het bij deze laatste inzonderheid dienst doet, om — na de paring — de eieren te brengen waar zulks behoort te geschieden. Heel wat vrouwelijke vlinders vliegen weinig of niet vóór de paring; integendeel, zij „zetten zich er voor”; zij nemen dan een bepaalden stand aan en voeren met het achterlijf bewegingen uit, waarbij naar alle waarschijnlijkheid geuren worden afgegeven. Daardoor worden de rondvliegende mannetjes aangelokt en de paring heeft in den regel binnen het eerste etmaal van het leven der vrouwelijke imago plaats. Daarna komt het vliegvermogen der wijfjes aan de beurt.

Natuurlijk is deze regel ook niet zonder uitzonderingen; de dagvlinders gedragen zich b.v. anders; sommige als imago overwinterende vlinders paren eerst na den winter, enz. Dat doet hier nu echter niets ter zake, want juist de groepen, welke soorten met zeer zwaarlijvige wijfjes tellen, behooren tot degene, waar de mannetjes in het opsporen

der wijfjes uiterst fel zijn, zoodat daar de paring onder natuurlijke omstandigheden zeer spoedig plaats vindt ¹⁾.

Of nu de bevruchte wijfjes van *L. dispar* vliegen, is mij niet bekend, en daar zij al hare eieren in ééne, met achterlijfswol bedekte massa afzetten, is hieruit geene leering te trekken; anders echter staat het met de wijfjes van *Lasiocampa* en andere verwante genera, alle tot de *Lasiocampidae* behoorend, en verder eveneens bij de zwaarlijvige wijfjes van *Endromis versicolora* L., *Saturnia pavonia* L. enz.

Van al deze dieren is het bekend, dat de wijfjes de eieren in kleinere, of grootere schooltjes afzetten, soms zelfs elk ei afzonderlijk, en dus voor dit afzetten van haar vliegvermogen gebruik maken; met loopen zouden zij het niet ver brengen. Ook is van vele het vliegen waargenomen.

Omtrent het afzetten der eieren van eenige soorten moge hier het volgende medegedeeld worden.

Lasiocampa quercus L. De eieren worden elk afzonderlijk afgezet.

Lasiocampa trifolii ESP. De eieren worden elk afzonderlijk afgezet.

Van deze beide soorten vindt men de rupsen steeds zéér verspreid.

Macrothylacia rubi L. Eieren in kleinere, of grootere groepen, meestal aan heidekruid. De kleinere groepen zijn in elk geval slechts een deel van de in een wijfje aanwezige eieren. Eens vond ik een schooltje eieren dezer soort op een blad van een Amerikaanschen eik, 3 M. van den beganen grond (E. B., V, p. 214).

Cosmotriche potatoaria L. Men vindt de eieren afzonderlijk, of in kleine groepen.

Gastropacha quercifolia L. De eieren worden afzonderlijk, of enkele bij elkaar, of enkele in elkanders buurt, afgezet.

Dendrolimus pini L. Van deze elders soms zeer schadelijke soort is het eierleggen nauwkeurig nagegaan. De regel is, dat zij in hoopjes van 19 tot 156 stuks aan de takken der

¹⁾ Dat er geene mannetjes op de door den heer M. uitgezette wijfjes toevlogen, kan b.v. hieraan liggen, dat die er op dat oogenblik nog niet waren; gekweekte voorwerpen verschijnen gewoonlijk vroeger dan dezelfde soort in de natuur.

dennen gelegd worden; het geheele aantal eieren van verschillende onderzochte wijfjes bleek 88 tot 330 stuks te bedragen. Het eierleggen kan tot 16 dagen duren en begint reeds den dag na de paring.

Endromis versicolora L. De eieren worden in rijtjes aan de twijgjes der berken, meest van berkenhakhout gelegd. Door mij gevonden legsels bevatten elk 10 à 25 eieren.

Saturnia pavonia L. Eieren in groepjes aan takjes, vooral van heidekruid.

Agria tau L. De eieren worden ten getale van 2 tot 5 bij elkaar gelegd. Een wijfje legt ongeveer 100 eieren.

Putten, Maart 1920.

J. TH. OUDEMANS.

Het geslacht *Tiphia* F. (Scoliidae).

Het is een onmiskenbaar feit, dat onze *Hymenoptera* in den laatsten tijd bij de verzamelaars weder meer belangstelling wekken dan vele jaren lang het geval is geweest; ik verheug mij hierover bijzonder, omdat in deze Orde, die ook biologisch zoo uiterst belangwekkend is, nog enorm veel voor hen, die er zich in ons land mede bezighouden, te doen is. Men wachtte niet, totdat men de volledigheid ten opzichte eener groep nabij komt, doch publiceere al wat men belangrijk acht in onze Entomologische Berichten.

Ontstaan aldus de bouwstoffen voor uitgebreidere verhandelingen, dan kunnen die te harer tijd eene plaats in ons Tijdschrift voor Entomologie innemen.

In No. 111 der Ent. Ber., p. 209, deelt de heer LINDEMANS het een en ander over het geslacht *Tiphia* mede. Ik kan daaraan het volgende toevoegen.

De drie soorten, welke ik bij mijne behandeling der *Scoliidae* in „De Nederlandsche Insecten, p. 778, op het oog had, waren de daar met name genoemde *Tiphia femorata* F., de niet met name genoemde, doch in mijne verzameling aanwezige *Tiphia ruficornis* LEP. en eindelijk *Tiphia minuta* LIND., die reeds in de lijst in de Bouwstoffen, Dl. II, p. 259, genoemd wordt. In die lijst in de Bouwstoffen worden eveneens drie *Tiphia*-soorten vermeld, en wel *Tiphia femorata* F., *villosa* F. en *minuta* LIND. Die *Tiphia villosa*